

**VÅGA
VISA**

SAMVERKAN OM UTVÄRDERING

**Montessoriförskolan Solvändan
Danderyds kommun**

Inger Dobson, Ekerö kommun
Kristina Laestander Roos, Nacka kommun
Vecka 8 2016

Innehållsförteckning

VÅGA VISA	3
FAKTADEL	4
OBSERVATIONENS METOD	5
SAMMANFATTNING	5
<i>Sammanfattande slutsats</i>	5
<i>Starka sidor</i>	6
<i>Förbättringsområden</i>	6
MÅLOMRÅDEN	7
<i>Normer och värden</i>	7
<i>Utveckling och lärande</i>	10
<i>Ansvar och inflytande för barn</i>	17
<i>Förskolechefens ansvar</i>	20
JÄMFÖRELSE MED TIDIGARE OBSERVATION	24
REFERENSER	24

VÅGA VISA

VÅGA VISA är ett utvärderingssamarbete inom utbildningsområdet mellan Danderyd, Ekerö, Nacka, Sollentuna, och Upplands Väsby.

Syftet med VÅGA VISA är att öka måluppfyllelsen i förskola och skola genom att utvärdera verksamheten på uppdrag av de politiska nämnderna i respektive kommun.

Metoderna omfattar idag tre delar: kundenkät, pedagogers självvärdering samt kollegiala observationer, och genomförs i både kommunala och fristående förskolor, grundskolor och gymnasieskolor.

VÅGA VISA:

- baseras på läroplaner för förskola och skola
- utgår från ett barn- och elevperspektiv
- stödjer det systematiska kvalitetsarbetet
- jämför kommunernas förskolor och skolor
- sprider goda exempel och bidrar till lärande och utveckling

Observationer inom Våga Visa

Observationerna genomförs av erfarna pedagoger och skolledare med pedagogisk högskoleutbildning. Observatörerna bildar lag som besöker en förskola i en annan kommun. Observationerna utgår från läroplanerna och gäller följande målområden:

- Normer och värden
- Utveckling och lärande
- Ansvar och inflytande för barn
- Förskolechefens ansvar

Observatörerna skriver en rapport där de beskriver och bedömer förskolans arbete och resultat inom målområdena, baserat på

- Observationer i verksamheten
- Intervjuer med personal och skolledning samt samtal med barn
- Förskolans styrdokument

Även fördjupade observationer kan genomföras, när kommunen beslutat om det. I fördjupade observationer avser observationen ett par av målområdena och eventuellt särskilda frågeställningar.

Mer information finns på VÅGA VISA:s hemsida på www.danderyd.se/vagavisa

FAKTADEL

Fakta om enheten

Förskolan/delenhetens namn:	Solvändan
Är verksamheten kommunal eller fristående? Om fristående ange ägare.	Fristående, aktiebolag
Antal avdelningar.	2
Ev. profil på förskolan.	Montessoripedagogik

Statistik

Antal barn:	43
Antal pedagoger i barngrupp	10
Antal barn per pedagog (omräknat till heltidstjänst)	5,5 barn / pedagog
Antal legitimerade förskollärare.	2

Organisation /Ledning

Hur är ledningen organiserad? (finns ledningsgrupp, andra ledningsfunktioner)	Styrelse Förskolechef utgör ledning, Ej ledningsgrupp eller andra ledningsansvariga pedagoger
Ledningsresursens årsarbetstid på förskolan.	1-2 dagar/v. Oregelbundna tider, 100 %

OBSERVATIONENS METOD

Två observatörer besöker förskolan tre dagar.

Före och under observationen läser vi i förskolans dokument och på hemsidan.

Vi besöker förskolans båda avdelningar.

Vi observerar flera av förskolans aktiviteter såsom arbetspass, rutinsituationer, samlingar och utevistelse.

Vi intervjuar förskolechef under vår första dag och har ett avslutande samtal sista observationsdagen.

Vi intervjuar två förskollärare och en barnskötare.

Vi samtalar med flera pedagoger och barn under vårt besök.

Vi samtalar med fyra pedagoger under ett avdelnings/montessorimöte.

Övrig tid reflekterar, diskuterar och skriver vi i rapporten.

SAMMANFATTNING

Sammanfattande slutsats

Solvändans förskola i Stocksund startade sin verksamhet 1993 och är en auktoriserad Montessoriförskola. Förskolan inryms i en fristående byggnad med tillhörande kuperad gård. Här finns fyrtiotre barn indelad i två åldershomogena grupper, en för yngre och en för äldre barn.

Vi möter engagerade, ansvarstagande pedagoger och trygga, glada barn som tillsammans skapar det goda arbetsklimat som råder på förskolan. Montessoripedagogikens metoder och pedagogernas arbetssätt bidrar till att barnen både ges och tar stort ansvar i verksamheten och den tilltalande och mångfaldiga inomhusmiljön bidrar till ett lustfyllt lärande. Förskolans pedagoger visar stor vilja av att vidareutveckla det pedagogiska arbetet.

Bland de förbättringsområden vi identifierar är såväl utveckling av pedagogernas ansvar, delaktighet och ledarskap i förskolans utvecklingsarbete som former för den pedagogiska dokumentationen för att öka barnens delaktighet och synliggöra lärprocesser. Utformning av observationsunderlag behöver omarbetas för att på ett tydligare sätt fokusera på barnens styrkor och kompetenser. Arbetet med modern teknik kan ytterligare utvecklas för att användas som ett pedagogiskt verktyg för lärprocesser och kommunikation.

Ett annat utvecklingsområde är förskolans utemiljö som behöver kompletteras för att stimulera barnen till en mer lustfylld lek- och lärmiljö med montessoripedagogiken som grund.

Starka sidor

Pedagogernas förhållningssätt till barnen skapar trygghet och bidrar till det goda arbetsklimat som råder i förskolan.

Normer och värden

Den tilltalande och mångfaldiga inomhusmiljön inbjuder till ett lustfyllt lärande.

Utveckling och lärande

Montessoripedagogikens metoder och pedagogernas arbetssätt bidrar till att barnen både ges och tar stort ansvar för sin vardag.

Ansvar och inflytande

Förskolans har engagerade och ansvarstagande pedagoger med vilja att vidareutveckla det pedagogiska arbetet.

Normer och värden, Förskolechefens ansvar

Förbättringsområden

Den pedagogiska dokumentationen behöver utvecklas för att synliggöra barns lärprocesser.

Utveckling och lärande

Arbetet med modern teknik kan ytterligare utvecklas för att användas som ett pedagogiskt verktyg för barns reflektioner över sitt lärande, deras sökande efter ny kunskap och till kommunikation.

Utveckling och lärande

Förskolans utemiljö behöver kompletteras med exempelvis varierade lekredskap och lekmaterial som stimulerar barnen till ett mer lustfyllt lärande.

Utveckling och lärande

Utformning av observationsunderlag bör omformuleras till att på ett tydligare sätt fokusera på barnens styrkor och kompetenser.

Ansvar och inflytande

Pedagogernas ansvar, ledarskap och delaktighet i förskolans utvecklingsarbete behöver utvecklas.

Förskolechefens ansvar

MÅLOMRÅDEN

Normer och värden

Beskrivning

Värdegrundsarbetet

Pedagogerna berättar för oss att de arbetar aktivt och praktiskt med värdegrunden i barngrupperna genom att vara goda förebilder för barnen och samtala med dem om "hur vi ska vara mot varandra". När barnen börjar på förskolan arbetar pedagogerna efter montessoripedagogikens förhållningssätt som bygger på *frihet under ansvarsprincipen*. De lär ut hur barnen ska göra i olika sammanhang genom *grace och artighetsövningar*. "Om barnen vet hur de ska göra vid givna tillfällen så känner dom sig trygga" säger pedagoger. Ett enkelt sätt att avstyra konflikter är att de lär barnen att säga stopp och hålla fram handen. Här ingår också att ha få men tydliga regler t.ex. att inte störa ett annat barn som arbetar.

Båda avdelningarna har en sol på väggarna med barnens pappershänder som strålar, en sol som ska påminna barnen om att de är "solvänner", ett årligen återkommande tema. Pedagogerna säger också att de ofta samtalar med barnen, utifrån deras olika förutsättningar, om vänskap och om de regler som finns. Barnen har varit med och tyckt till om hur en bra kamrat är, säger pedagogerna. Vi ser dock inte detta dokumenterat.

Förskolan har en Likabehandlingsplan med beskrivna mål och metoder som syftar till att förebygga kränkande behandling. I planen finns bland annat en mall för intervju med barnen. Vi ser inte beskrivningar av hur förskolan arbetar med likabehandling utifrån lagens grunder, som exempelvis en plan som stöd för barn med funktionshinder och genusarbetet i förskolan. Pedagogerna berättar i en intervju att de ofta diskuterar värdegrundsfrågor på olika möten och att Likabehandlingsplanen behöver kompletteras utifrån detta. Förskolechefen säger att tanken är att i kommande plan väva in förskolans verksamhetsplan som mer beskriver arbetet med normer och värden och montessoripedagogikens olika målområden.

Förhållningssätt

Vi ser, på båda avdelningarna, att pedagogerna är närvarande där barnen är. Pedagogerna för de yngre barnen sitter ofta ner på mattor eller vid bord tillsammans med barnen. Barnen väljer vad de vill leka med och får stöd av en vuxen. När barnen förflyttar sig i rummet, eller mellan flera rum, finns pedagoger även där till hjälp för dem. Vi ser att pedagogerna lyssnar på barnen och är i sitt handlande tillåtande mot dem. På de yngre barnens avdelning ser vi vid några tillfällen när en pedagog sitter bakom ett barn och visar, genom att hålla i barnets händer, hur man skär en grönsak. Samma arbetsätt ser vi när ett barn diskar. Båda barnen ser nöjda ut och barnet som skurit gurka i små bitar visar och bjuder sina kamrater till lunchen.

Pedagogerna för de äldre barnen har olika rum att ansvara för och finns där för barnen. De frågar dem vad de vill göra och om något barn inte vet föreslår pedagogen något. Vid flera tillfällen uppfattar vi att barnen ser nöjda ut och börjar leka utifrån det förslag de får. Barnen bestämmer själva när de anser sig vara klara, ställer tillbaka materialet på sin plats i hyllan och tar ett nytt material.

De äldre barnen sitter oftast tillsammans med någon eller några kamrater under den så kallade arbetsstunden på förmiddagarna. De tittar på olika språkkort tillsammans, spelar ett spel, ritar klockor, blåser en boll runt i en labyrint av räknestavar, eller leker i en gemensam dockskåpslek. Vi ser också barn som hellre vill göra något enskilt, utan en kamrat eller med en vuxen, och får göra det. Vi uppfattar att barnen visar varandra hänsyn och att det finns ett samarbete dem emellan.

Hos de yngre barnen kan vi se samarbete mellan avdelningens äldsta barn när fyra av dem leker i den nya hemvrån med köksdel, bord och utklädningskläder m.m. Barnen bjuder varandra på "fika" vid bordet, tar på sig olika klädesplagg och delar med sig till varandra. Ett av barnen vill ha ett par skor som ett annat barn har tagit på sig. Hon pekar på skorna och det andra barnet uppfattar vad hon/han vill och ger över skorna efter att ha gått runt med dem en stund. Tre andra barn sitter på golvet med en gemensam bok, tittar på bilder och pratar, utifrån sina språkliga förutsättningar, med varandra om vad de ser på bilderna. De yngsta barnen leker bredvid varandra eller sitter nära eller i knä på någon vuxen.

Vi uppfattar att pedagogerna, på båda avdelningarna, har ett tillåtande förhållningssätt mot varandra och att de delar, så långt det är möjligt, en värdegrund angående synen på barnen och arbetet med dem. Det tillåtande klimatet finns i avdelningarnas arbetslag, de samarbetar vid öppningar och stängningar och tar varje vecka hand om varandras barn under respektive arbetslags avdelningsplanering. Dock ser vi inte att samarbete sker i någon större utsträckning i det pedagogiska arbetet mellan de två avdelningarna.

Arbetsklimat för barn

Barnen på båda avdelningarna delas ofta in i mindre grupper och pedagogerna fokuserar på barnens lek och deras olika behov. Miljön är planerad i mindre arbetshörnor med låga hyllor, som både skapar avskildhet för barnen och överblick för pedagogerna. Lekmaterialet har sin ordning, vasar med tulpaner finns på lunchborden, tända ljus i entrén och på de yngre barnens avdelning spelas lugn klassisk musik under förmiddagens lek. På förmiddagarna har de äldre barnen ett längre arbetspass inne med en fruktpaus när de själva vill och efter lunchen går alla ut. De yngre barnen är ute en del av förmiddagen och när de går in delas de in i mindre grupper. Vi uppfattar att pedagogernas arbetssätt och planering av miljön ger ett arbetsklimat som främjar barnens lärande.

I de få konflikter vi ser bland de äldre barnen är pedagogerna nära barnen, frågar dem vad som hänt och talar till dem med dämpad röst. De yngre barnens pedagoger gör på liknande sätt och en pedagog berättar att de "visar barnen med handen" hur de ska göra. Vi ser en situation när ett barn vill ha en bok som en kamrat står och håller i och barnet som håller boken sätter fram sin hand och säger "stopp".

Pedagogerna har en låg samtalston med barnen och vi uppfattar att det råder arbetsro i barnens lek på båda avdelningarna. Vi ser dock att övergångar mellan olika aktiviteter, som exempelvis i pausen mellan arbetspassets avslut för de äldre barnen och deras toalettbesök, handtvätt etc. före samlingen, skapar viss oro och väntetider för barnen.

Bedömning i text

Det finns i hög grad en gemensam och förankrad syn på verksamhetens värdegrund bland pedagogerna i arbetssätt, metoder och med montessoripedagogiken som grund.

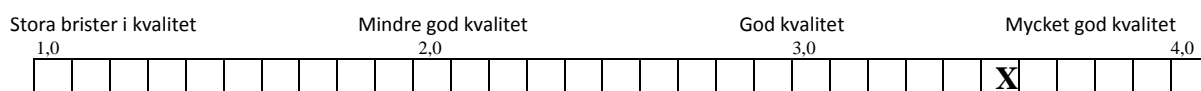
Det finns ett aktivt arbete med att utveckla en förståelse för alla människors lika värde och pedagogerna är goda förebilder för barnen.

Det bedrivs till stora delar ett systematiskt arbete mot diskriminering och kränkande behandling med utgångspunkt från en plan. Likabehandlingsplanen behöver kompletteras med mål och metoder för förskolans värdegrunds- och likabehandlingsarbete.

Det finns i hög grad ett respektfullt förhållningssätt mellan personal/barn och barn/barn och personal/personal och det positiva förhållningssättet präglar förskolan. Samarbetet mellan avdelningarnas verksamheter kan utvecklas.

Hela verksamheten präglas i stort av ett arbetsklimat som gynnar barnens lärande och pedagogerna har ett arbetssätt som ger barnen trygghet. Övergångar mellan olika aktiviteter för de äldre barnen kan utvecklas.

Bedömning enligt skala¹

1.0 ¹ Stora brister i kvalitet

Verksamheten har stora förbättringsbehov

2.0 Mindre god kvalitet

Verksamheten bedöms sammantaget ha mindre god kvalitet och har flera förbättringsområden

3.0 God kvalitet

Verksamheten har i huvudsak god kvalitet med vissa förbättringsområden.

4.0 Mycket god kvalitet

Verksamheten uppvisar goda lösningar och förhållanden som visar att den kommit långt i sin strävan att nå målen.

Utveckling och lärande

Beskrivning

Hur förskolan arbetar för att skapa förutsättningar för utveckling och lärande

“På förskolan skapar vi ett samhälle i miniatyr som vilar på Maria Montessoris filosofi samt enligt Lpfö-98” läser vi i verksamhetens planer.

Tydliga dokument finns som beskriver förskolans grundstruktur för arbetet i verksamheten. Här finns dokument som visar hur miljöer ska utformas med montessorimaterialet i fokus, hur verksamheten veckovis planeras och vilken pedagog som ansvarar för respektive område eller aktivitet. För att uppnå förskolans mål arbetar förskolan efter tre grundprinciper:

- den förberedda miljön
- läraren som vägledare
- frihet och ansvar

I den förberedda miljön finns montessorimaterialet som är utarbetat efter flera års vetenskapliga observationer av barn och är indelade i områden:

- praktiska livets övningar
- sinnestränande material
- språk
- matematik
- kultur och konstnärligt skapande

“Lärarens roll är att vägleda barnen i den förberedda miljön samt att inspirera till vidare utveckling. Läraren är länken mellan barnen och materialet” läser vi i förskolans kvalitetsdokument.

På förskolan ska barnen kunna välja ett meningsfullt arbete och ta ansvar för sina egen handlingar. Barnen får röra sig fritt och det finns få men tydliga regler. Den frihet som råder ska bl.a. leda till att barnen blir självständiga och tar egna beslut. En pedagog säger “Barnen får så bra start i livet. Vi hjälper dem att stärka deras självkänsla. Det är därför jag jobbar här”

Pedagogerna ser till att materialet alltid ligger i ordning och inbjudande på morgonen, att det är helt och rent och att det inspirerar barnen till att nyfiket och utforskande användas. Vi ser hur de yngre barnen studerar och undersöker olika material. T.ex. går ett barn fram till en bricka med en skål med frukt och fruktpress. Hon tar med sig brickan och sätter sig vid ett bord, tar en apelsinhalva, suger lite på den och börjar sen pressa saft. En pedagog kommer och hjälper barnet och tillsammans pressar de lite i taget. Barnet fortsätter att pressa och dricka vartefter. När barnet känner sig klart tar det brickan och går till diskbänken. Pedagogen fyller på med vatten och barnet sätter på sig ett förkläde för att diska skål och press. Barnet känner först på vattnet, pedagogen håller i lite diskmedel, barnet vispar runt med en diskborste och ser att det bildas bubblor ju mer hon vispar. Efter en lång stund börjar barnet diska rent sin skål med borsten. Pedagogin finns i närheten och vägleder vid behov.

Vi ser också barn som håller vatten ur en tillbringare till en skål. Med hjälp av en svamp pressar barnet upp vattnet, kramar ur svampen och ser fascinerat innehållet rinna tillbaka till skålen. Processen upprepas ett flertal gånger och av flera barn. Vi ser ett annat barn som tillsammans med en pedagog tvättar en dockbebis. De håller försiktigt i dockan, tvättar med en tvättablapp, torkar av och klär på dockan. Därefter tar barnet fram en till docka och utför samma procedur självständigt och med uppmuntrande kommentarer från pedagogen.

Pedagogerna berättar också för oss att de använder naturen som inspirationskälla till utforskande aktiviteter. I skogen använder de luppar och fotograferar med lärplattor för att senare kunna bearbeta vad de ser och upplever. De arbetar också med djurteman eftersom barnen visar stort intresse för detta. De tar tillsammans reda på var i världen olika djur lever och reflekterar därefter tillsammans med barnen om detta.

Förskolan arbetar ofta med olika projekt eller teman som initieras av pedagoger eller efter barnens intressen. Vi ser dokumentationer av detta i bl.a. i årets kvalitetsdokument som visar de allra äldsta barnens arbete med *jaget och familjen*. Barnen målar självporträtt och familjeporträtt med hjälp av olika tekniker som visas upp på vårens vernissage och därefter på närliggande bibliotek. Andra projekt vi tar del av handlar om människokroppen, fjärilar och planeter vilka också har koppling till förskolans montessorimaterial. Barn och pedagoger läser böcker, utforskar på lärplattan och tillverkar egna små böcker med illustrationer och fakta.

Barnens språkliga utveckling är ett av montessoripedagogikens prioriterade områden. Språkmaterialet är indelat i tre områden - det talade - det skrivna och det lästa språket. Vi läser i verksamhetsplanen och pedagogerna berättar att de börjar med att ge barnen språkliga begrepp och ett stort och rikt ordförråd genom att läsa sagor, sjunga, använda rim och ramsor m.m.

Vi ser att pedagogerna läser för barnen, sjunger och använder ramsor tillsammans med dem. Vi ser också barn som sitter och skriver i sina skrivböcker ibland med hjälp av bokstäver, i form av gemener, som finns skrivna på träplattor och sitter uppe på tavellister. De kan också ta hjälp av utklippta bokstäver som är sorterade i fack i alfabetsordning. Barnen kan hämta de plattor och bokstäver som de behöver för att lättare skriva av eller komponera ihop ord. Flera barn uppmuntras till att själva eller med vuxenstöd läsa instruktioner till spel och aktiviteter.

Matematik är också ett prioriterat område på förskolan. Pedagogerna beskriver att barnet får på ett sensoriskt sätt uppleva matematiken. Här utgår de från det konkreta till det abstrakta inom alla fyra räknesätten. Det finns också en ordning i materialet. Pedagogerna observerar var barnen befinner sig i sin utveckling och vägleder dem med material som stimulerar dem ytterligare eller om de ibland behöver backa till ett enklare material.

En mängd olika material som på ett lekfullt och utforskande sätt stimulerar matematiskt tänkande finns som barnen själva eller med vägledning av pedagoger kan ta del av. Här finns spel och pussel med siffror och symboler, pärlband i ental, tiotal, hundratal och träbrickor s.k. *kategorier* som barnen kan lägga ut på golvet där de också arbetar med ental, tiotal, hundratal, tusental med nedskrivna siffror. Här får de utmaningar till att jämföra antalet nollor för att förstå storleksskillnaderna mellan talen. Det finns också material med geometriska former som barnen kan bygga och konstruera med. Vi ser flera barn som skapar med matematikmaterialet, oftast på en matta på golvet.

Ett par barn bygger labyrinter av stavar med olika längder och bygger torn och skyskrapor av tunna träpinnar. De mäter och jämför längd med hjälp av stavar som är decimetervis uppmärkta. Vi hör också hur pedagogerna spontant utmanar barnen till att tänka ut matematiska lösningar.

På de äldre barnens avdelning finns en liten teknikhörna där barnen själva kan utföra vissa aktiviteter med hjälp av magneter, ficklampor, verktyg m.m.

Pedagogerna berättar att de tidigare arbetat med ett projekt om ”jorden och dess uppkomst”. Barnen visade under projektets gång ett stort intresse av vulkaner och de utförde då experiment ute i sandlådan genom att framkalla vulkanutbrott. En pedagog berättar mer om vulkaner för barnen under en samling, visar bilder och de får se och känna på en lavasten och får förklarat skillnaden mellan magma och lava.

Pedagogerna berättar också att de odlar tillsammans med barnen på sommaren bl. a. potatis och tomater. På de äldre barnens avdelning finns en bänk där de samlar papper som ska återvinnas. På bänken kan vi läsa: ”Var rädd om miljön”. Vi ser ingen annan form av arbete med återvinning. Matavfall skrapas av och slängs i soporna.

Hur modern teknik integreras i lärandeprocessen

På förskolan finns en dator på kontoret, en lärplatta på varje avdelning, en gemensam mobiltelefon samt en fotoram som visar bilder från de yngre barnens verksamhet. Ramen är placerad i en hall där föräldrar kan ta del av bilderna. Bilderna uppdateras några gånger per termin berättar pedagogerna.

Vi ser att pedagogerna ibland fotograferar barnen under olika aktiviteter. Bilderna används bl.a. till dokumentationer i barnens pärmar. Det förekommer att pedagogerna använder lärplattorna under samlingsstunder för att söka information tillsammans med barnen. Ibland får barnen själva filma och fotografera med plattan. Vi ser inte att barnen arbetar utforskande med lärplattan i någon större utsträckning.

Pedagoger säger till oss att de önskar mer kunskap om modern teknik och fler datorer eller lärplattor för att lättare kunna arbeta med den pedagogiska dokumentationen.

Hur verksamheten anpassas till barn i behov av särskilt stöd

På förskolan finns ingen nedskriven plan på hur arbetsprocessen för barn med behov av särskilt stöd ska hanteras. Pedagoger berättar för oss att de ändå känner sig rätt säkra i detta arbete efter lång erfarenhet med arbete i barngrupper. Om de upplever att något barn behöver extra stöd reflekterar de tillsammans i arbetslaget, samtalar med berörda föräldrar samt förskolechef. Förskolechefen berättar att en handlingsplan upprättas där barnets behov beskrivs i samråd med föräldrar. En specialpedagog besöker därefter förskolan. Hjälp finns också att få av psykolog från BUP/autismcentrum och beslut om extra resursstöd för barnet eller gruppen kan vid behov erhållas. Pedagoger vi samtalar med tycker att de får bra stöd från kommunen om i detta arbete.

På förskolan finns barn som behöver extra stöd och som inkluderas i barngruppen samtidigt som de efter behov får extra specialpedagogiskt stöd. Vi ser ett barn som inte vill vara med i en samling. En pedagog sitter med honom/henne en bit från samlingsringen medan de övriga barnen samlas där tillsammans med en pedagog. Barnet behöver inte vara med och de övriga barnen börjar sjunga m.m. Efter en stund kommer barnet på eget initiativ närmare samlingen och vill så småningom vara med tillsammans med "sin" pedagog. Barnet får ta sånglappar ur en påse, liksom de övriga barnen, och alla sjunger olika sånger tillsammans.

Hur verksamheten anpassas efter barn med annat modersmål

Kultur är ett område som också uppmärksammas på förskolan. I miljön finns världskartor, jordglober, flaggor, kartpussel m.m. Vi ser flera barn som ritat och färglägger flaggor från olika länder som de sen sätter in i sina pärmar. Vid ett bord sitter ett barn och ritat en världskarta i form av en stor cirkel. Barnet färglägger de olika världsdelarna i bestämda olika färger. När hon är färdig klipper hon ut cirkeln, laminerar den och tillsammans med en pedagog hänger de upp den på förskolan. Kartan ska senare under våren vara med i förskolans vernissage.

När barnen börjar på förskolan får föräldrarna göra en liten bok och berätta om barnet, familjen och andra eventuella viktiga saker i deras liv såsom traditioner. Innehållet i dessa böcker finns med som grund när pedagogerna planerar förskolans kulturaktiviteter.

På förskolan finns några barn med annat modersmål. Pedagogerna berättar att de samtalar om barnets kultur, såsom djurliv, matkultur, språk, rim och ramsor, räkneord, traditioner för det aktuella landet m.m.

Dokumentation av barns lärprocesser

På en vägg i förskolans entré finns en dokumentation i form av en solvända som beskriver exempel på hur förskolan arbetar utifrån bl. a. styrdokument och aktiviteter med fokus på det kompetenta barnet. Här kan vi läsa om Montessori - material och miljö, förskolans läroplan, hemmets roll m.m. Vi ser många dokumentationer uppsatta på väggarna eller i miljön med barnens arbeten, t.ex. sätter pedagogerna varje vecka upp en målning vid entrén under rubriken "Veckans konstnär". I ett rum på de äldre barnens avdelning har barnen tillsammans byggt upp ett naturlandskap. Pedagogerna berättar att barnen är aktiva med att bl.a. samla in saker från skogen och gården som de placerar i landskapet. Landskapet återspeglar också årets olika skiftningar.

Vi ser dock inga synliga dokumentationer på avdelningarna som beskriver lärprocesser.

Alla barn har varsin pärm där dokumentationer med text och bild av händelser och lärande finns beskrivna av pedagoger. Pärmarna är indelade i flikar med rubrikerna *språk*, *matematik*, *kultur* och *skapande*. De äldre barnen får själva vara med och välja ut bilder och teckningar som ska finnas med och får sortera dem under respektive flik. Föräldrarna får gärna ta hem pärmarna och komplettera innehållet berättar pedagoger. I pärmarna saknar vi text med barnens egna tankar och reflektioner på fotografier och teckningar, texter som påvisar barnens lärprocesser och som kan användas för att utveckla verksamheten vidare. Barnen är stolta över sina pärmarna och sitter gärna och bläddrar i dem, berättar pedagogerna.

Vi ser under ett arbetspass när ett par barn ska använda sig av ett material med pärlband. Det ena barnet börjar bygga mönster med banden medan det andra barnet försöker förklara andra sätt att arbeta med pärlbanden. "Vänta", säger hon och går och hämtar sin pärm. Under fliken "matematik" visar hon en bild för sin kamrat hur de kan använda banden till att lära sig matematiska begrepp.

Vi läser i förskolans planer och i ett protokoll från ett klassråd föregående vår att förskolan har planer på att digitalisera dokumentationen.

Miljön som stöd för lärandet

I förskolans kvalitetsdokument beskrivs att "Solvändan erbjuder en vacker och stimulerande miljö som är utforskarvänlig och lätt att orientera sig i då var sak har sin bestämda plats i rummet". Pedagogerna berättar att det är viktigt inom montessoripedagogiken med ordning och reda och att miljön ska vara vacker och tilltalande. Vi upplever att pedagogerna skapat en sådan miljö inomhus, en miljö som är inspirerande, tillgänglig och tilltalande. Förutom ordning och tydlighet med allt material så möts vi i entrén på morgonen av tända ljus på en hög hylla, på de yngre barnens avdelning finns en vas med några tulpaner på varje matbord, och i köket ser vi en stor, hög glasskål i fönstret med röda äpplen.

Förskolans byggnad består av två våningar, den övre för de yngre barnen, 1-3 år, och undervåningen för de äldre, 3-5 år. Hos de yngre barnen är ett stort rum avdelat i mindre vrår och för olika aktiviteter som i första hand bygger på montessoripedagogiken. Här finns också två mindre rum, en för skapande aktiviteter och ett sovrum. De äldre barnens avdelning, vars grupp är fler till antalet, har tre stora rum och är också indelat på samma sätt. Miljön är anpassad och förberedd efter barnens storlek med bord, stolar, hyllor, handfat m.m. vilket enligt pedagogerna skapar trygghet och självständighet. Ofta utgår det pedagogiska materialet från det konkreta till det abstrakta och är placerat från höger till vänster. Det mesta av det rikliga materialet är tillgängligt och inspirerar barnen till att själva välja aktiviteter, vilket vi ser att barnen gör, och vid behov med vägledning av sina pedagoger. När de äldre barnen kommer på morgon ser vi att de oftast självmant väljer en aktivitet eller sysselsättning antingen självständigt eller tillsammans med några kamrater.

På förskolan finns också kompletterande miljöer som barnen visat intresse för och pedagogerna skapat, såsom t.ex. hemvrår och ateljéer.

Förskolans gård är avdelad till två gårdar, en som mestadels används av de yngre barnen och en för de äldre. Gården är till viss del kuperad och har höga träd. Här finns gungor, sandlåda, rutschkana samt lekmaterial såsom cyklar, pulkor, hink och spadar m.m. Pedagogerna uttrycker att ett av förskolans utvecklingsområden är att tillföra utomhusmiljön mer lekredskap och material som stimulerar till lek och lärande och som också samstämmer med deras pedagogik.

Samverkan med samhälle, arbetsliv och högre utbildning

Förskolan besöker kontinuerligt närliggande skogsområden och parker. De besöker också bibliotek, skridskobana, muséer, och kulturhuset. Vid vårterminens slut åker förskolan på en gemensam utflykt, oftast till någon bondgård.

Förskolan tar emot praoelever från grundskolan, ofta elever som tidigare gått på förskolan och de har också meddelat kommunen intresse av att ta emot lärarstudenter.

Bedömning i text

Verksamheten är till stora delar strukturerad genom montessoripedagogiken och utgår från förskolans läroplan.

Vi ser att barnen i hög grad får pröva olika arbetssätt och arbetsformer genom den mångfald som erbjuds i miljön. Arbetssätt som stimulerar såväl till självständigt arbete som samarbete mellan barnen i deras lärande förekommer i stor utsträckning och de ges möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Språkutvecklande, matematiska arbetssätt förekommer till stora delar likaså arbetssätt som utvecklar förmågor inom naturvetenskap också med stöd av montessoripedagogikens rikliga material.

Pedagogerna använder i stor utsträckning estetiska tilltalande miljöer som verktyg i lärprocesser men vi saknar till viss del arbetssätt som utvecklar spontan kreativitet.

Användandet av modern teknik som ett verktyg i lärprocessen förekommer i viss mån men kan vidareutvecklas genom att öka kompetens och digitala hjälpmedel. Barnens förmågor till ett källkritiskt förhållningssätt kan då också utvecklas.

Verksamheten anpassas i hög grad för barn i behov av särskilt stöd och vi ser att de inkluderas tillsammans med de andra barnen. En plan för detta arbete kan utarbetas.

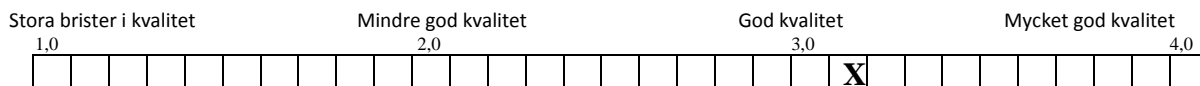
Verksamheten anpassas i relativt stor utsträckning för barn med ett annat modersmål bl. a. genom förskolans kulturarbete.

Vi ser dokumentationer av vad barnen gör i sina olika aktiviteter, deras målningar finns synliga på väggarna ofta med pedagogernas beskrivningar. Barnens egna reflektioner över sitt lärande i olika lärprocesser saknas. Föräldrar har möjlighet att ta del av den befintliga dokumentationen.

Lärandemiljön är i hög grad stimulerande, utmanande och mångsidig inomhus men miljön utomhus kan utvecklas för att där kunna inspirera barnen lika mångsidigt.

Samverkan med samhälle, arbetsliv och högre utbildning sker i relativt stor utsträckning i det pedagogiska arbetet och närområdets möjligheter tas i hög grad tillvara i verksamheten.

Bedömning enligt skala

Ansvar och inflytande för barn

Beskrivning

Ansvar för det egna lärandet

Vi ser att förskolans barn ges många möjligheter till att välja aktiviteter inom det stora utbud av montessorimaterial som finns uppdukat på avdelningarna. De får också ansvara för att plocka undan efter sig innan de påbörjar en ny aktivitet. Detta är ett arbetssätt som genomsyrar verksamheten. Vid måltiderna får alla barn, från de yngsta till de äldsta, ta för sig av mat och dryck, dela sin mat o.s.v. Pedagogerna finns alltid till hands för att vägleda eller vid behov hjälpa till, men är måna om att uppmuntra dem att prova själva. På de äldre barnens avdelning är två barn dukvärdar varje dag och hjälper till att duka, hämta maten från köket och gå in och presentera den för de andra. Efter maten dukar alla av efter sig och skrapar av sina eventuella matrester. Vid in- och utgång klär några barn i taget av/på sig och de ges god tid för att utföra detta.

De yngsta barnen ges också inflytande genom att pedagogerna observerar vad barnen är intresserade av och utvecklar då verksamheten efter detta. T.ex. ser pedagogerna att barnen leker mycket i hemvrån men att leken inte utvecklas. Pedagogerna skaffar då mer material dit och leken blir mer intressant och fler barn leker tillsammans där.

Vi ser inte att barnen själva skapar och konstruerar med så mycket annat än montessorimaterialet, material som inspirerar och inbjuder till ytterligare fritt kreativt skapande.

Demokratiska arbetsformer

Pedagoger vi intervjuar säger att de ständigt arbetar med demokratiska processer. Samlingar och vardagliga möten används ofta till att ta vara på barnens åsikter. Barnen får rösta om t.ex. vilka böcker som ska läsas eller om material de önskar till förskolan. De är också delaktiga i utformning av förskolans miljöer, t.ex. i en ny ”utklädningshörna”. Under en samling fick alla barn vara med och önska rekvisita till den och några barn fick följa med och handla.

Vi är med på en sångstund som barnen själva önskar att ha efter en lunch. Barn och pedagoger samlas i en stor ring och barnen får en i taget välja sång som de ska sjunga. Kan de inte välja hjälper pedagogerna dem och påminner om någon sång de vet att barnet tycker om. Flera väljer samma sång och då sjunger de samma sång.

På förskolan finns inga formella forum för demokratiska processer som t.ex. barnråd.

Samverkan med föräldrar

Föräldrarna erbjuds föräldramöten och utvecklingssamtal en gång per termin. I samband med föräldramöten har pedagogerna vid några tillfällen anordnat s.k. workshops där de konkret visar hur de arbetar tillsammans med barnen. Förskolan uppmanar föräldrarna att gärna använda sig av sina s.k. kontaktdagar för att medverka en dag på förskolan, vilket många föräldrar gör.

Inför utvecklingssamtalen, som initieras av respektive barns ansvarspedagog, intervjuas barnen. Föräldrarna får hem ett dokument att fylla i om hur de uppfattar sina barn. Under samtalet skrivs gemensamt en individuell utvecklingsplan för barnet. Planen innehåller ett antal punkter med underrubriker där barnets aktuella nuläge beskrivs. Pedagogerna utgår från ett observationsmaterial där de noterar hur långt varje barn kommit i sin utveckling. Planen avslutas med att kortsiktiga och långsiktiga mål formuleras. Barnets pärmar finns också med som underlag under samtalet. Vid dessa samtal är barnen inte delaktiga.

Förskolans pedagoger skickar varje månad ut ett brev via mail till alla föräldrar där de med text och bild visar vad som hänt under månaden. Dessa brev är mycket uppskattade av föräldrarna berättar pedagogerna.

På förskolan finns ett klassråd bestående av en representant per avdelning som tillsammans med förskolechefen träffas en gång per termin och eller vid behov. Dessa föräldrar fungerar som en länk mellan förskolan och föräldrarna. Just nu finns inga föräldrar representerade i rådet men förskolechefen säger att de kommer att rekrytera nya till nästa termin.

Förskolan bjuder också in till drop-in-kaffe, vernissage och sommarfest.

Bedömning i text

Barn ges i hög grad möjlighet att ta ansvar för det egna lärandet och miljön genom att själva få välja, genomföra och slutföra sina aktiviteter i lugn och ro.

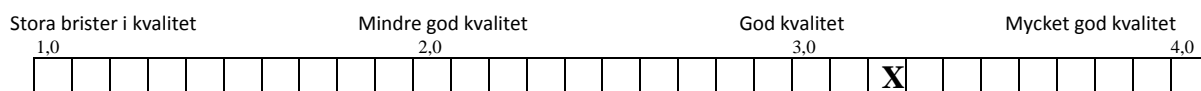
Barns tankar, intressen och åsikter tas tillvara i verksamheten inom verksamhetens ramar och barnen ges möjlighet att påverka sin egen situation i förskolan.

Barn har till viss del inflytande över planering, arbetssätt, och innehåll men montessoripedagogikens metoder inger vissa begränsningar. De äldre barnens ansvar och inflytande kan ökas genom att ge dem delaktighet och medverkan i utvecklingssamtalen.

Det finns inga organiserade forum för demokratiska processer på förskolan.

Föräldrarna ges i viss mån möjlighet att i dialog med förskolan påverka utvecklingen av innehållet i verksamheten genom att medverka i samtal, möten och genom att besvara enkäter.

Bedömning enligt skala

Förskolechefens ansvar

Beskrivning

Förskolechefen är ägare till förskolan och ansvarar i huvudsak för administrationen. Hon vistas i snitt en dag per vecka i förskolan och arbetar begränsat i barngrupp i huvudsak när någon av pedagogerna är borta. Förskolans profil utgår från montessoripedagogiken och förskolechefen tillika två pedagoger är montessorilärare. Två av avdelningspedagogerna är förskollärare. De två avdelningarna har inte någon utsedd pedagog med avdelningsansvar och förskolechefen säger att alla tar gemensamt ansvar för den pedagogiska verksamheten. I förskolan finns inte någon ledningsgrupp. Vi frågar förskolechefen i en intervju om förskolans viktigaste mål och hon säger att målet är att behålla den goda kvalitén med en stimulerande verksamhet, trygga barn och bra föräldrasamverkan. Ett annat viktigt mål är att pedagogerna vidareutbildar sig till förskollärare och montessorilärare. Hon är stolt över att föräldrar med flera barn valt Solvändan till alla sina barn och att förskolan får goda rekommendationer även efter det att barnen slutar. Förskolechefen säger att det är god stämning i arbetslaget, dock önskar hon en förbättring av de två avdelningarnas kommunikation med varandra. Hon tycker att de har bra föräldrakontakt, men att förskolan kan bli tydligare i sin information till föräldrarna i vissa frågor.

Hur förskolechef leder den pedagogiska verksamheten

Varje vecka har avdelningarna planeringstid inlagd under ca två timmar vardera på dagtid. Pedagogerna har enskild planeringstid under veckan, hur mycket det är beror på vilka ansvarsuppgifter och vilken utbildning pedagogerna har. En gång i månaden har hela arbetslaget personalmöte på kvällstid där förskolans praktiska och pedagogiska frågor diskuteras. Förskolan har två planeringsdagar per termin. Dagen innan vår observation är förskolan stängd för planeringsdag och förskolechefen berättar att pedagogerna då fått möjlighet att planera material, barnens pärmar etc. på sina avdelningar och att de också tillsammans diskuterat pedagogiska frågor. Förskolechefen har medarbetarsamtal med pedagogerna under våren och vid behov.

Förskolechefen berättar att hon ger pedagogerna ansvaret att planera och omsätta förskolans mål i praktiken. De är också delaktiga i revideringar av de olika dokumenten och alla ges möjlighet att tycka till, säger hon. Vi uppfattar att föräldrarna och barnen inte ges möjlighet till inflytande i motsvarande grad. Det föräldraråd som vanligtvis brukar finnas har inga föräldrarepresentanter för närvarande. Barnen är inte med vid utvecklingssamtal och förskolan har inte Barnråd eller liknande möten. Pedagogerna för de äldre barnen gör intervjuer med barnen med frågor om vad de tycker om att göra i förskolan m.m.

Pedagogerna säger i en intervju att de är delaktiga i diskussioner angående innehåll i måldokument, som exempelvis Likabehandlingsplanen. Angående förskolechefens ansvar önskar pedagogerna framför allt ledning i arbetslagets sammanhållning och i frågor som rör samsynen mellan avdelningarna. Det finns i dag inga uttalade ansvarsområden för pedagogerna och de har önskemål om större tydlighet angående pedagogiskt avdelningsansvar, husansvarig för vissa praktiska frågor etc. säger de. Pedagogerna tycker också att det vore bra om förskolan har en ledningsgrupp med delaktiga pedagoger som tillsammans med förskolechefen diskuterar och driver aktuella frågor.

Pedagogerna uttrycker att de är glada över en trivsamt innemiljö, att de tycker att de har ett bra förhållningssätt gentemot barnen och att de är engagerade i sitt jobb. Som förbättringsområden nämner de utemiljöns planering och att de saknar, både på de yngre respektive äldre barnens utelekplatser, lekredskap som stimulerar barnens fantasi och grovmotoriskt lärande.

Det systematiska kvalitetsarbetet

Vi läser i förskolans olika dokument vilka mål som är satta och hur arbetet ska utföras. Förskolechefen berättar att verksamheten utvärderas av pedagogerna vid veckoplaneringar och personalmöten. Föräldrarna utvärderar verksamheten främst genom Våga Visas föräldraenkät en gång per år och får samlad information om verksamheten i månadsbrev. Förskolan har inte nätbaserad dialog med föräldrarna i någon större utsträckning, det som skickas dem via mail är förskolans månadsblad. Pedagogerna säger att barnens synpunkter tas tillvara främst genom att regelbundet fråga dem vad de vill och hur de har upplevt olika planerade aktiviteter.

Dokument som visar på förskolans systematiska kvalitetsarbete:

- *Kvalitetsdokument 2014-15.* Beskrivningar av förekommande verksamhet utifrån läroplanens mål och förskolans profil. I mindre skala ser vi analyser, förbättringsområden och förslag till vidareutveckling av verksamheten.
- *Verksamhetsplanen.* I planen finns beskrivet förskolans målområden med läroplanen som utgångspunkt och metoder för att nå målen.
- *Våga Visa kundundersökning 2015.* Resultatet visar på ett relativt lågt antal föräldrar som besvarat enkäten och att förskolan inom vissa områden har mycket goda resultat och inom andra områden ligger lägre än kommunens genomsnittliga resultat. Förskolechefen säger att resultatet bearbetas i såväl arbetslag som i föräldramöte.
- *Likabehandlingsplanen 2016.* Planen innehåller bland annat definitioner, förebyggande arbete och agerande om kränkande situation uppstår, samt mallar för barnintervju och åtgärdsplan. Vi ser inte i planen beskrivna mål och metoder för förskolans likabehandlingsarbete utifrån de grunder som lagen föreskriver. Vi uppfattar att förskolan inte har någon nedskrivna plan för exempelvis implementering av barn med funktionshinder i verksamheten, eller hur de aktivt arbetar med allas lika värde sett ur ett genusperspektiv.
- *Utvärderingar.* Förskolechefen säger att utvärderingar sker regelbundet i avdelningarnas planeringsmöten och arbetslagets planeringsdagar. Pedagogerna menar att det är svårt att få tid till att hinna med att utvärdera verksamheten under deras möten och att de saknar mallar med givna frågeställningar för detta.

Möjligheter till kompetensutveckling för personal utifrån verksamhetens behov

Förskolechefen säger att fortbildning för personalen är viktig och att fler pedagoger vill vidareutbilda sig till förskollärare och montessorilärare. Hon nämner också några av kommunens kurser som somliga pedagoger har deltagit i och säger att även studiebesök i andra förskolor är viktigt. Hon menar att det också är upp till pedagogerna att komma med förslag på fortbildning som de vill delta i. Pedagogerna säger i en intervju att de vill ha mer kompetensutveckling med koppling till arbetet, som exempelvis aktuell forskning inom olika områden, gå på studiebesök och att de uppskattat de nätverksträffar som fanns förr. Förskolan har inte någon plan för pedagogernas kompetensutveckling.

Samverkan och övergångar inom verksamheten och mellan skolformer

När de yngre barnen ska byta till ny avdelning får de en veckas inskolning där före sommaren. Förskolechefen berättar att övergången är smidig eftersom förskolan är liten, barnen träffas dagligen vid stängningstid, vid gemensam utelek på gården och att alla pedagoger känner alla barn.

De äldsta barnen har egna arbetspass varje dag då de bl.a. arbetar utifrån sina arbetsböcker och varierande teman, vilket är ett förberedande arbete inför skolstart, berättar pedagoger. För att göra barnens övergång till skolan smidig besöker deras blivande lärare förskolan under våren. Barnen välkomnas också till flera besök i skolan inför bytet av skolform.

JÄMFÖRELSE MED TIDIGARE OBSERVATION

*Observationsår: Förbättringsområden
i tidigare rapport:*

Nuläge:

2010	Barnen behöver få mer tid till att bli självständiga	Förbättringsområdet är åtgärdat
2010	Pedagogerna behöver diskutera genusfrågor	Kvarstår delvis
2010	Tydliga gränser och ramar mot barnen	Förbättringsområdet är åtgärdat
2010	Rutiner behöver diskuteras	Förbättringsområdet är åtgärdat
2010	Forum för barnen att utvärdera verksamheten	Kvarstår
2010	Barnen kan inte välja att delta i de fasta aktiviteterna	Förbättringsområdet är åtgärdat
2010	Styrdokumentet inte är förankrade hos pedagogerna	Förbättringsområdet är åtgärdat

REFERENSER

Läroplan för förskolan, Lpfö 98/10, Skolverket 2010

- Brev till föräldrar 26 feb 2015
- Intervjufrågor till föräldrar inför utvecklingssamtal
- Januaribrev 2016
- Kvalitetsdokument för förskolan 2014-2015
- Likabehandlingsplan 2016
- Mall barnintervju
- Mall för individuell utvecklingsplan HT 2015
- Protokoll från möte med klassföräldrar mars 2015
- Sjukdomspolicy
- Verksamhetsplan odaterad
- Bedömningsmatris förskola 2015
- Metodbok observationer 2014
- Rapportmall förskola 2015
- www.danderyd.se/vagvisa
- www.skolverket.se
- www.solvandan.com

